

Hol vagy, Attila király?

Hogy Attila király valahol a kendereskei határban nyugszik, tudta azt mindenki a faluban. Hol is nyughatna másutt, hiszen Kendereske a világ közepe, vagy volt valamikor, mert mostanra majdhogynem lecsúszott az édesháza térképéről is, no de él még a magyarok Istene, a határszabó bírák kezét is úgy vezérelte az első nagy háború után, hogy nem engedte Kendereskét idegen kézre jutni, Attila koporsóját meg még úgyse, mert az csak a magyarok jussa, míg világ a világ.

Hogy Attila koporsója Kendereske határában nyugszik, annak biztos jele volt, hogy azt az igazgató úr is kitévette a lapokba, aki itt ásatta hónapszámra az ősök csontjait a Lapis végén. No persze nem azt írta meg, hogy itt és itt található a hun király sírja, mert ha annak híre megy, akkor aztán Kendereskére gyülemlene minden szájtáti csodát látni, de arra nem lenne érkezésük, hogy bármit is meglássanak, mert a sírrabló bitangok gyorsabb futású székéren járnak, mint az egyszerű szegényember, hamarabb elérnének Kendereskére, és vinnék Attilát, minden himihumijával együtt.

Csak okos ember az igazgató úr, tudja, hogy kell forgatni a szót, nagy veszedelem lenne a sok kincsről írni a lapokban, nem is arról írt, hanem a Csöre Máriról, a nevét ugyan nem tette ki, de Kendereskén tudta azt mindenki, hogy Csöre Márinak szokott rendre megjelenni Attila király. Az igazgató úr még a napját is feljegyezte, *1922 március 17-én éjfél után 2 órakor volt az első jelenés. Akkor még nem Attila jelent meg Csöre Márinak, csak az őrző, egy ősz öreg ember, aki megmutatta neki a Marosban azt az örvényt, amelyik forgatja a hármas koporsót*, amire az öregembernek kell vigyáznia, míg valaki meg nem leli a folyóba temetett sírt. Csöre Mária úgy fölizgult, hogy kiugrott az ágyból, fölkeltette az urát és elmondta neki a dolgot. Az ember azonban nem lepődhetett meg valami nagyon, mert csak legyintett és annyit mondott:

– Hiszen a te álmaidból már régen regényt lehetett volna írni!

De később aztán Attila is megmutatta magát a szegény asszonynak. Úgy, ahogy a koporsóban fekszik, gyöngytakaró alatt. Fekete szakállas nagy ember, magyarul beszél és nagyon barátságos természetű, annyira, hogy még a Csöre Mária vállára is oda hajtotta a fejét, úgy sugdosta neki az ígéket, hogy fekszik ő a hármas koporsóban.

– Elsőbben temettek hadverő vasba – sugdosta Attila király a Csöre Mária fülébe –, azután temettek Hold ezüstjébe, harmadszor temettek Nap aranyába. Ott fekszem én ma is Marosnak medrében, hármas koporsóban, sötét-ségbe bezárva. Fejem fölött három örvény, aki aztat megforgatja, koporsóim mind kinyitja, szemfedőmet felpattintja.

Úgy fújta Csöre Mári Attila király énekét, hogy csak zengett tőle a falu. Előbb bolondnak nézte mindenki, de aztán, hogy az igazgató úr is kitétette a lapokba a Mári esetjét, már kezdtek hitelt adni neki, főleg, amikor a Rókusnak is megjelent a hun király, mert a Rókus nem volt semmi ember, megjárta a Muszkaországot, élt tatár menyecskével is, de aztán hazaszökött, mert húzta haza a szíve. Ámbátor nagy kerülőt kellett tennie, mert Tatárországból nem lehet csak úgy hazaszökdödni, mint Ugráról, aminek a tornya idelátszik Kendereskére. Járt a Rókus Kínában meg Japánban is, Ámerikában szolgált egy évet valami susztergyárban, és eszébe vette, hogy olyan gazdagságot csinál Kendereskén, mint amit a nagyvilágba látott. Aratógépeket vett, meg cséplőgépet is, malmot akart építtetni, de nem hogy *szélmolnár* legyen, mert abból van elég a faluban, hanem masinával akarta hajtani a malmot, valami gép-félével.

– Osztán láttál te ilyet Ámerikában? – kérdezték tőle a kendereskeiek, a Rókus meg csak bólogatott, hogy látott bizám, sokkal nagyobbakat is, mint amilyet neki tehetsége lesz építtetni.

– Jól kitanultad ezeket ott a háborúban.

Rókus leszegte a fejét, és csak úgy a csizmája orrának mondta, vagy a homoknak a lába előtt:

– *Hát a háborúban vagy mögvakul az embör, vagy kinyílik a szöme.*

Így hát a Rókus szavára adni kell, amit az mond, tényállás, nem hagyta el annak hitelen szó egyszer sem a száját, ha a Rókus azt mondja, hogy megjelentette magát neki Attila király, akkor az bizonyjal úgy is esett. A hun király is tudta, hogy a Rókus *derék magyar ember, javabeli, kétkézi munkás s nem szereti a sok beszédet*, így hát nem is szólt hozzá egy szót sem, hanem *napacélt* nyomott inkább a markába, az *megmutatta a krumpliföldben a kriptályt, akiben az Atilla fekszik. Ott áll fölötte a pap is a szentséggel, osztán tizenkét cseh vitéz meg leborulva imádja.*

Ki is ment a Rókus az öreg Péter bácsival, hogy kiássák a nagy királyt, csak az volt a baj, hogy sokáig ástak, aztán hozta a *Piros* az ebédet, és még oda is kiáltott, hogy harangozzák a delet.

Na ez volt a veszedelem, ez a kiáltás.

– *Hű, a Máriád ne legyen!* – *hördült fel Péter bácsi.* – *Mindjárt szétvágom a fejedet az ásóval, te! Már éppen a kriptály küszöbét cseszte, mikor megszólaltál. Most már hiába minden, kicsusszant innen az Atilla, mert az Atilla nem állhatja az aszszonynépet, ahogy a világkrónikák írják.*

Szerencsére nem messze csusszant a nagy király, csak egy-két kilométernyire innét, a kukoricaföldre. Ezt meg egy Pál nevű táltos tudja, az meg a keresztanyjától hallotta még gyerekkorában, aki azért látott be a föld gyomrába, mert aranyat cseppentettek a szemébe.

Hogy későbben *Ósika* Attila király koponyáját húzza-e maga után madzagon, arról aztán megoszlott a köz véleménye. Volt, aki úgy vélte, hogy csak

a Maros-parton találta a gyerek a régi csontot, szokott ilyeneket kivetni a víz, mások, kik emlékeztek még a régi időkre, Attila királynak vélték, hisz Ósika a *Boca Modol* unokája volt, ha sokadrendi is, az *igazlátóé*, akinek aranyat csöp-pentettek a szemébe, ha valaki, hát Boca Modol bizonynal megtalálta Attila király kincsét, úgyhogy a koponyát megörökölhette Ósika a szépanyjától.

Mert bármi töménytelen kincset hagyott is Boca Modol az unokáira, azt mind elmosta az idő, példának okáért a második nagy háború, amikor jött a felszabadító Vörös Hadsereg, felszabadítottak azok mindent, amit értek, leginkább a zsebórákat kedvelték, kivált az ezüsből valókat, hogyne szabadtították volna fel maguknak Attila király kincseit is? Aztán meg a rekvirálók, vitték azok a padlásról a búzát, az ólból a malacot, ha érték, az arany koporsót is, az ezüstöt, de még a vasat is, már hogyne vitték volna, hisz a vas és acél országa voltunk akkoriban, kellett a vas, ha máshonnan nem, hát Attila koporsójából, jó vas az, még ha kicsit rozsdás is, hiszen *az még Kossuth atyánknál is régebben lehetett*, amikor belézárták Attila királyt.

Ilyenformán Modol kincseit mind elvitte az idő, jó, ha Attila koponyája megmaradt a *Habinak*, az Ósika nagyapjának. A téeszcsé már nem fenyegette a hun királyt, azok nem voltak tekintettel a hunokra, a határt azonban tekintetbe vették, fel is mérték, azt a kutya se bánta volna, mérjék, ha nincs jobb dolguk az városi elvtársaknak, csak aztán államosították is a földeket, bár Kendereskén *nemigen tudták volna ugyan megmondani, mi az az állam, de azt tudták, hogy a rekviráló is állam, meg a finánc is állam, meg a végrehajtó is állam, és állam minden, aminek pénzt kell adni semmiért, és még ezeken fölül van valami olyan állam is, ami elkívánja az asszonyoktól az urukat, a gyerekektől az apjukat, és elviszi őket, senki se tudja, hová, senki se tudja, miért*, aztán meg elvitte az állam a lovat meg a tehenet is, etették is a fenével az államot a kendereskeiek, de csak úgy fog között szűrve a szót, visszanyelve a torokba, mert volt így is baj elég, nem kellett a tetejébe még egy elzárás is izgatásért.

Ha meg is találta Attila sírját a Modol, nem ért az semmit, ugyanolyan *célszerű szegényember* lett az Ósika nagyapjából, a Habiból, mint bárki a téeszcsében, hajtotta a fejét az igába, nem izgatott, mert az tiltva volt, csak magában mormogta a litániát, mikor jöttek az elvtársak a városból, *cserzették volna ki a bőrit annak a gebe anyádnak, mielőtt tégöd megellett*, éjszaka meg csikorgatta a fogát, rúgta az ágy végét, de hogy kibe rúgott olyan nagyot, azt még a feleségének se mondta meg. Aztán vége lett ennek is, jöttek az *elvtárs urak*, szabad madarak repdestek az égen, konyec lett a tovarísoknak is, úgyhogy előkerült a sutból Attila király koponyája, no, téged is megevett az idő, nézett az egykori hun király nemlétező szemébe Habi, elvitte a fogaidat mind, de jó pajtások leszünk mink, hisz nekem se maradt fogam egy se ebben a nagy vicsorgásban.

Aztán végül nem pajtáskodott sokat a vén Habi Attila királlyal, mert a gyerek lendkerekes autóért rítt, de olyat nem árultak a Vegyesben, csak Ug-rán, oda meg be nem mennek egy játékszerért, odaadta hát a koponyát az unokájának, ez volt az egyetlen öröksége, meg amit még Modol ráhagyott, a ráolvasások és a kóta, amit Attila király megsúgott a Modolnak is:

Elsőbben temettek hadverő vasba,
azután temettek Hold ezüstjébe,
harmadszor temettek Nap aranyába.
Ott fekszem én ma is Marosnak medrében,
hármass koporsóban, sötétségbe zárva.
Fejem fölött három örvény,
aki aztat megforgatja,
koporsóim mind kinyitja,
szemfedőmet felpattintja.

Meg is tanított mindent Ósikának, jó eszű gyerek volt az, fújta mindet, mint a vízfolyás, aztán Habi madzagra kötötte Attila király koponyáját:

– Na, ezt húzzad, fiam, ne a lentkerekűt.

Ósika húzta is maga után a koponyát, végig Kenderesekén, klok-klok-klok, kotyogott Attila király feje a betonon, és akkor már csak Ósika tudta az igazságot egyedül, hogy a Modol nem találta meg Attila király koporsóját, a kincseit sem, kicsusszant a király a Modol markából, csak a koponyáját hagyta hátra, azt azonban megsúgta neki vigasztalásul, hogy asszonyszemélynek ugyan nem mutatja meg magát, de Modol őrizze meg jól a koponyát, hagyja az unokáira, mert akinél az van, az leli meg a sírját, de csak akkor, ha férfiembernek teremtette a Jóisten.

Ósika őrizte hát Attila király koponyáját, mint férfiember, húzta maga után mindenhova, klok-klok-klok, még az óvodába el elvitte, de az óvó néni acsarogni kezdett, hogy ide azt a redves, vén csontot be nem hozzák, ha ki nem dobják azonnal, ő kihívja a hatóságokat, aztán nézhetnek, ettől az Ósika anyja úgy megfélemledett, hogy holteleven nem volt, hajította a kútba Attila királyt, ott aztán kereshetik a hatóságok, bárkik is legyenek.

Ósika sírdogált ugyan egy kicsit Attila király után, de azután észbe vette, hogy a kút mégis csak jó hely a koponyának, biztonságos, mert ott aztán senki se teheti rá a kezét, mert akárhogy is, Attila király az ő jussa. De eszébe vette azt is, hogyha már ilyen fordulatot vettek az események, akkor csak meg kéne keresni azt a hármass koporsót, amiről nem tudta, hol lehet, csak annyit, hogy a folyó mélyére rejtették, no, de hol folyt akkor a folyó, ki tudja, ahol homok van Kenderesekén, ott mindenütt nyugodhat Attila király.

Ósika se volt sok szavú ember, nem is beszélt arról másnak, hogy keresi Attila királyt, csak Anyeskának, aki mellé cihelődött a homokozóba.

– Mit csinálsz, Ósika? – kérdezte Anyeska.

– Attila királyt keresem.

– És ki az az Attila király? – kérdezte Anyeska, mert a Burkus királyról hallott már, meg a didergőről is, de Attila királyról nem mesélt még neki senki, pedig ő volt a körorvos lánya, ott laktak a kistanítóék mellett a szolgálati lakásban, és a kistanító néni sok szépet mesélt neki, amikor az anyja átengedte hozzájuk. Aztán ahogy Ósikát hallgatta, rájött Anyeska, hogy mégis csak ismeri ő ezt az Attila királyt, ha őt nem is, hát a fiát bizonyosan, mert a kistanító néni tanított neki egy éneket Csaba királyfiról, amiből ugyan nem sokat értett, mert nem tudta, mi lehet az a maroknyi székely, ami porlik, mint a szikla, a színes krétára szokta mondani a kistanító néni, hogy nagyon porlik, ilyesmi lehet ez a székely is, valami kréta, nem más. De a maroknyi székellyel azután nem foglalkozott Anyeska, inkább Csaba királyfit kérdezte meg a kistanító nénitől, mert a csillagösvény igencsak tetszett neki. Na, akkor hallott Attila királyról, mert Csaba királyfi Attila fia volt.

Rögtön nagy egyetértésre is jutottak Ósikával, hogy ki kell szabadítani Attila királyt mindenképp a hármasságból, hadd menjen a fia után a csillagösvényen.

– Én majd segíték ásni – ajánlkozott Anyeska, de Ósika megmakacsolta magát.

– Azt nem lehet.

– Miért nem?

– Mert az asszonyokat nem állhatja Attila király. Azt mondta a nagyapám, hogy biztosan azért, mert az egyik felesége ölte meg. Ezért csusszant ki a Modol szépanyám markából is, mert asszonyoknak meg nem mutatja magát.

– De én nem vagyok asszony! – háborodott fel Anyeska. – Én lány vagyok!

Akárhogy is, Anyeskának igaza volt, úgyhogy nagy egyetértésben ásták tovább a homokozót. Találtak is egy rubintköves gyűrűt meg egy hajlott kanalat. A kanál Ósikáé lett, a rubintköves gyűrűt meg nagylelkűen odaadta Anyeskának.

– Ez biztosan Attila király kincséből való – állapította meg a kislány áhítattal –, örökké hordani fogom.

De az örökké csak napszállatig tartott, mert amikor az anyja meglátta a kezén a gyűrűt, lerángatta az ujjáról.

– Mi ez a vásári kacat? – kérdezte dühösen, aztán kibukott belőle a védőnő.

– Kisgyerek nem hordhat gyűrűt, mert leszakítja vele az ujját, ha beleakad valamibe.

Anyeska nem bánta volna, ha leszakad az ujjá, egy ujjat bőven megér Attila király kincse, akár kettőt is, de tudta, az anyjának hiába könyörög, nem ért az semmit, hiába magyaráz neki, az anyja csak a szavakat hallja, az értelmét sose fogja fel a dolgoknak.

Amikor másnap elmondta Ósikának, hogy mi történt, a kisfiú csak legyintett.

– Az csak olyan kósza gyűrű lehetett. Valamiért elszakadt a többiektől. Biztos *a zavarok* ijesztették el, azt mondta a nagyapám, azok a gyűttment népek nagy felfordulást csináltak itt Attila király idejében. Majd ha megtaláljuk a hármas koporsót, akörül lesz a temérdek kincs! Minden ujjadra húzok majd rubintköves gyűrűt, meglásd, Anyeska!

Nagy hevülettel ásták hát tovább a homokozót, az óvó néni csak akkor szólt rájuk, amikor az óvoda udvarát is kezdték felásni, mert sívó homok volt az is, mint minden Kendereskén, lehet az óvoda udvara alatt is kriptály.

Az Attila keresésnek így hát egy időre befellegzett, legalábbis Anyeskával nem kereste többé Attilát Ósika, ellenben megtanította neki azokat a ráolvasásokat, amiket még a szépanyja, az igazlátó Boca Modol hagyott rájuk örökségül, hátha hasznát veszi Anyeska, ha már körorvos az apja.

De nem vette, mert Anyeska anyja nem ért fel ésszel semmit, amikor lecsipásodott a kislány szeme, úgy, hogy ki se tudta nyitni, hiába mondta az anyjának, hogy most kéne a ráolvasás, amit Ósikától tanult, rá is kezdte, hogy *a mi Urunk, kis Jézus tarlón játszadozék*, de erre az anyja olyan dühös lett, hogy majd megütötte a guta:

– Honnan szedted ezt, te? Meg ne halljam még egyszer ezt az babonáságot! – ripakodott rá a lányára, és forrt benne az indulat, mert az rendben van, hogy eltakarodtak az országból az oroszok, hogy visszaadják a földeket, mondjuk a gyárat nem, meg a nagybirtokokat és a címeket sem, de mindegy az, nem kell neki az apósáék kastélya meg a grófi cím sem, mit kezdenének vele? Még azt is eltúrta, hogy most nagyon járják az emberek a templomot, boldog-boldogtalan veszi a szentelt ostyát, még a párttitkár, a Káró Jani is, kimosakodott az is a kommunizusból, nem elvtárs többé, hanem kisgazda, a fia meg ministráns. Kész cirkusz, ami itt folyik, ezen csak nevetni lehet, de hogy ezek a régi babonások is feltámadjanak, azt már nem, nem véletlenül lett védőnő meg szülésznő, ő a lelkén viseli a nép sorsát, a saját lányáét meg főleg, nem engedi ilyen egyházi bolondériával megmételyezni a gyerekek bimbózó lelkét.

Anyeska nem tudott a mételyezésről, mert csak megkérte Ósikát, hogy olvassa rá az imádságot, a kisfiú pont úgy mondta a szavakat, ahogyan egykor Boca Modol száján kieshetett, ahogyan aztán átadták egymásnak az igazlátó leszármazottjai, *mi Urunk, kis Jézus tarlón játszadozék, midőn ő szent anyja feküdt a fűvön, szötte szirmát kék virágnak, fűzte aztat koszorúba, Szél anya Szelőt küldte, te vagy-e az a kis Jézus? Fölkapta Szellő a pelyvát, beleszórta a szömibe, sírva fakadt a kis Jézus, ő szent szöme földagadott. Ölbe vötte ő szent anyja, vitte Kédron patakára, Jéruzsálóm forrására, Kédron patak habja habzott, szent szömire rálocolta, bújj, bújj, daganat, oszladozzál, foszladozzál, Pétör szöme mögtisztuljon,*

Atyaistent mögláthassa, Szűz Anya Mária szent nevében és a mi urunk Jézus Krisztus irgalmassága által. Ammön!

Ósika eszébe tartotta Attila királyt egy ideig, de mint a gyerekeknél lenni szokott, lassan megfeledkezett róla, csak akkor jutott eszébe újra, amikor a Maros partján az ifjabbik Káró Jani felvilágosította, hogy a tévében hallotta, hogyha örvénybe kerülnek, akkor nem szabad kapálózni, csak szét kell tární a karjukat, engedni, hogy lehúzza az örvény a folyó fenekére, mert utána ki-dobja egyenesen a partra.

Káró Jani meg is mutatta, hogyan kell csinálni:

– Tudod, mint Krisztus a kereszten – magyarázta, de Ósika nem tudta, nem járt ő templomba, neki csak az örvény járt az eszébe, meg hogy nála van az Attila király koponyája, jó, éppen nem nála, hanem a kútban, onnan ki nem szedheti, de akkor is ő örökölte meg, Attila király az ő jussa, és most már tudja azt is, hogyan kell megforgatni az örvényt és felnyitnia a szemfedőt.

Nem is várt sokáig, csak hogy elcsendesedjenek otthon, cipőt se húzott, minek, mezítláb szaladt ki az Iharosig, ott mindig örvényes a víz, ahol fordul a folyó, vetette bele magát a habokba, s alig is úszott néhány tempót, már húzta is le az örvény, Ósika széttárta a karját, forgott körbe-körbe, kántálta magában Attila király kótáját, elsőbben temettek hadverő vasba, azután temettek Hold ezüstjébe, érezte, hogy fogy el a levegője, de az örvény nem nyugodott, csak vitte, forgatta egyre mélyebbre, ösztönösen menekülni akart, menekülni ki ebből a nagy forgásból, de megemberelte magát, kifeszítette a karjait újra, mint Krisztus a kereszten, harmadszor temettek Nap aranyába, a Káró Jani azt mondta, Krisztus is feltámadt a harmadik napon, akkor neki is sikerülni fog, az örvény forgatta egyre mélyebbre és mélyebbre, ott fekszem én ma is Marosnak medrében, hármás koporsóban, sötétségbe zárva.

Tovább nem tudta kántálni a kótát, mert előntötte a végtelen sötétség, a lába a folyó homokját érte, lökött rajta az örvény egy hatalmasat, és Ósika kibukott a vízből. Levegőt is alig kapott, alig is tudott kivergődni a partra, kimerülten feküdt végig a fövényen. Sötét volt az éjszaka, a hold valahol távol járt, de a feje fölött ragyogott a csillagösvény, és ott lovagolt rajta Attila király.

A novella az alábbi Móra-művekből tartalmaz szó szerinti és nem szó szerinti idézeteket:

MÓRA Ferenc. *Ének a búzamezőkről*. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1985.

MÓRA Ferenc. *Georgikon – Könnyes könyv*. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1989.

MÓRA Ferenc. *Sokféle – Utazás a földalatti Magyarországon*. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1982.